
ARTUR QUINTANA I FONT

L'APORTACIÓ DELS ROMANISTES ALEMANYS ALS ESTUDIS DE LINGÜÍSTICA CONTRASTIVA DEL CATALÀ AMB ALTRES LLENGÜES

---

1. DELS ORÍGENS FINS AL SEGLE XVIII

El primer text on hom posa en contrast el català amb una altra llengua, concretament l'alemanya, per part d'autors alemanys, és el *Vocabolari molt profitos per aprendre Lo Catalan Alamany y Lo Alamany Catalan* publicat a Perpinyà l'any 1502 per Joan Rosenbach de Heidelberg. És sabut que aquest vocabulari és l'adaptació d'un original italià-alemany, on la part italiana ha estat substituïda per una versió catalana amb comptats canvis —p. e., *welsch* del text alemany és traduït per *catalan* (Panyella 2002: a II). Si bé se'n desconeix el nom de l'autor, cal suposar-lo en els cercles alemanys de Catalunya a l'entorn de l'impressor Rosenbach —o podria ser-ho ell mateix. La mera comparació dels mots d'aquest vocabulari fa evident que a la declinació de l'alemany correspon la construcció prepositiva del català: «Qui wer; a qui wem» (Panyella 2002: i iii), o s'hi observa la diferent sintaxi dels numerals: «Vint y vn Ains vn zweinzig» (Panyella 2002: c IIII). Aquesta comparació és especialment productiva en el camp de la formació de mots: a un mot català correspon generalment un mot compost en alemany (Panyella 2002: «Panza wein per» (e IIII); «Auellanes Haselnus» (d II); «Lo gaffarex Der spul stáin» (d IIII); «La trona der predigstuol» (f IIII)). Especialment en els nombrosos noms d'arbres fruiters: «Perer Bir baum, Noger Nussbaum...» (e IIII). El cas contrari és escàs («Los dits del peu die zehen» (b IIII), de vegades amb construcció preposicional en català («La pica de batejar Der tauff stáin...» (f IIII)).

Una altra font, implícita, de contrast en aquests anys, amb l'alemany i el llatí, són les escasses traduccions del català a aqueixes llengües per part d'alemanys. Vegeu-ne alguns detalls a Robles i Sabater (2005: 18), obra vàlida per al tema de les traduccions del català a l'alemany en qualsevol època.

2. EL SEGLE XIX

Lorenz Diefenbach va ser el primer alemany que ja el 1831 s'ocupà científicament del català. Tanmateix a la seva primerenca gramàtica comparada de les llengües romàniques es va limitar a donar només algunes dades de la història externa del català (Diefenbach 1831: 38), que ell veia com una variant de l'occità:

Das Katalonische oder Limosin ist ein Dialekt der lieblichen alten Provenzalsprache, längst mit ihrem ganzen einst so blühenden Sprachstamme in das Dunkel des Privatlebens zurückgetreten [El català o llemosí és un dialecte de la dolça llengua provençal, i ja fa molt de temps que ha retrocedit a la foscor de la vida privada en companyia de tota aquesta família lingüística que abans havia tingut gran florida].

Caldrà esperar l'aparició pocs anys després, el 1836, de la *Grammatik der romanischen Sprachen* de Diez per trobar, encara que escadusseres, alguns detalls de caràcter contrastiu del català i altres llengües romàniques a la morfologia, al lèxic o la sintaxi:

Wiewohl sie [la llengua catalana] selbst das Wahrzeichen des prov. Zweiges, die Bejahungspartikel *hoch* mit *si* vertauscht hat [Tot i que la llengua catalana ha canviat fins i tot el senyal distintiu de la branca provençal, la partícula afirmativa *hoch* per *si*] (Diez 1882: I, 96); Die Indeklinabilia, die im Prov. —es anfügen, fügen hier [en català] gewöhnlich —os an. [Els indeclinables que en provençal afegeixen —es, fan —os [en català]] (Diez, 1882: II, 434); Sowohl das sp. Cond. I (*amara*) wie das Fut Conj. (*amare*) fehlen [i.e. en català] [Tant el cond. I de l'esp. (*amara*) com el fut. subj. (*amare*) falten [en català]] (Diez 1882: II, 565); Selbst doppeltes Possessiv kommt vor: [...] Cat. *Tu es d'amor son enemich mortal* [Fins i tot s'hi troba el doble possessiu] (Diez 1882: II, 815)...

Tant a l'*Etymologisches Wörterbuch der romanischen Sprachen* d'aquest mateix autor, publicat l'any 1853, com en els diversos manuals de romanística que es publiquen en la segona meitat del segle —Gustav Körting, *Enzyklopädie und Methodologie der romanischen Philologie* (1884-1888), Gustav Körting, *Handbuch der romanischen Philologie* (1896), Fritz Neumann, *Die romanische Philologie, ein Grundriß* (1886), i fins a la *Grammatik der romanischen Sprachen* (1890-1902) de Meyer-Lübke— el ca-

talà hi és sempre tractat, però sense gaire detall, i molt més des del punt de vista de la gramàtica històrica que no pas pròpiament contrastiu. Hi contribueixen, i no pas poc, les contínues vacil·lacions dels romanistes alemanys a l'hora d'atorgar, o no, al català la categoria de llengua. L'únic, i de fet el primer alemany, que s'ocupa a fons de la llengua catalana en aqueix segle, és Eberhard Vogel amb els seus *Neucatalanische Studien* (Vogel 1886), obra que conté, entre altres temes, una gramàtica catalana a les pàgines 31-130 — la resta del volum és dedicat a la literatura catalana i a la mètrica verdagueriana. Tanmateix també ací les consideracions contrastives —amb el francès, el castellà i el llatí— són ocasionals i, especialment per al llatí, implícites: esmenta, per exemple, el manteniment de la declinació llatina en els pronoms personals (Vogel 1886: 104-105) o declara que: «Die Unterscheidung [en el substantiu] der Kasus ist erloschen; die Flexion besteht nur noch in Pluralbildung» [La diferenciació (en el substantiu) dels casos s'ha perdut; la flexió es manté només en la formació del plural] (Vogel 1886: 96). Descriu també (Vogel 1886: 109), el contrast, dins del català mateix entre el perfet simple i el perifràstic, un tema que tocan molts altres autors alemanys:

Das Perfectum historicum wird volkstümlich sehr gern mit dem Präsens von *anar* und dem Infinitiv des betreffenden Verbums umgeschrieben, so daß *vaig fer* so viel wie *fiu* bedeutet [El perfet històric es forma popularment amb el present d'*anar* i l'infinitiu del verb corresponent, de tal manera que *vaig fer* significa tant com *fiu*].

Les traduccions del català a l'alemany, tot i que encara prou escasses, ja no raregen tant en la darrera dècada del segle.

3. EL SEGLE XX FINS A LA SEGONA GUERRA MUNDIAL

Apareixen ara treballs més específics sobre el català, com els de geografia lingüística de Bernhard Schädel,¹ Kurt Salow² i Fritz Krüger³ i, que si bé s'ocupen bàsicament d'establir la frontera entre el català i l'occità —els estudis entre aqueixes dues llengües

---

1. Schädel, B. (1908) «La frontière entre le gascon et le catalan», *Romania* 37, pp. 140-156. Schädel havia publicat aquest mateix any un *Manual de fonètica catalana* amb consideracions contrastives del català amb altres llengües romàniques i l'alemany especialment.

2. Salow, K. (1912) *Sprachgeographische Untersuchungen über den östlichen Teil des katalanisch-languedokischen Grenzgebietes*, Hamburg.

3. Krüger, F. (1913) *Sprachgeographische Untersuchungen in Languedoc und Roussillon*, Hamburg.

serà una constant dels romanistes alemanys—, ofereixen trets de fonètica, morfologia i lexicologia contrastiva entre ambdues llengües. Gerhard Rohlfs publicà el 1935 a Halle una monografia sobre el gascó, *Le Gascon*, també amb diverses consideracions contrastives d'aquest parlar occità amb el català. Però les obres més importants d'aquest període, amb abundoses mostres de caràcter contrastiu del català amb altres llengües, explícites o implícites, són sens dubte els dos diccionaris d'Eberhard Vogel del 1911 i 1916, *Das Katalanische* de Wilhelm Meyer-Lübke publicat el 1925 i la *Katalanische Grammatik* de Joseph Huber del 1929.

Eberhard Vogel s'havia fet conèixer ja el 1886 amb els seus *Neucatalanische Studien* (Vogel 1886, vegeu abans), i no trigaria gaires anys, ja començat el segle, al mateix temps que redactava els seus esmentats diccionaris, a desenvolupar una intensa activitat traductora de novel·les catalanes a l'alemany. Publicà primer un diccionari català-alemany (Vogel 1911) i cinc anys després un altre d'alemany-català (Vogel 1916), obres totes que contenen implícitament moltes consideracions contrastives del català amb l'alemany, sobretot en la fonètica (Vogel 1911: XVIII):

Jedes unbetonte *a* und *e* [im Katalanischen] wird wie ein deutsches *e* in Vor— und Nachsilben [...] ausgesprochen [Tota *a* i *e* àtones (en català) es pronuncia com una *e* alemanya en síl·labes inicials i finals].

i ni cal dir que aquestes són constants en el lèxic.

Si bé Wilhelm Meyer-Lübke opera bàsicament amb els criteris del comparatisme a *Das Katalanische*, tanmateix de tant en tant se li escolen consideracions que es poden llegir com a contrastives. Enfront dels nombrosos detalls de gramàtica històrica, que l'autor dóna tant als capítols sobre el vocalisme com als que ho són sobre el consonantisme, una afirmació com «Espanyol i català conserven /u/; el provençal la canvia per /ü/» (Calaforra i Castellano 1998: 90) és clarament contrastiva. Altres casos es troben a la morfologia —vegeu-ne un exemple ací més endavant—, i en la formació de mots (Calaforra i Castellano 1998: 157):

[-ón] en espanyol és generalment augmentatiu, mentre que en provençal és un diminutiu: l'esp. *horcón* és una forca gran, mentre que el cat. *forçó* i prov. sept. *fourcon* és una forca menuda.

Meyer-Lübke dedica prou d'atenció al perfet perifràstic —un tema que ja havia tractat Vogel, encara que molt de passada, i que esdevindrà recurrent entre els

romanistes alemanys—, dins del capítol de sintaxi, i des del punt de vista de la gramàtica històrica (Calaforra i Castellano 1998: 166-168). El mateix passa amb l'adverbi d'afirmació, la ben coneguda lluita entre *sí* i *oc* (Calaforra i Castellano 1998: 169). Els nombrosos exemples lèxics responen només a criteris etimològics (Calaforra i Castellano 1998: 189, 195, 201 ...).

El contrast s'estableix majoritàriament entre el català, el provençal, que en la terminologia de l'autor vol dir generalment l'occità sense el gascó, i el castellà, si bé en alguns casos (Calaforra i Castellano 1998: 147) hi apareixen altres llengües romàniques:

La 2ª persona del plural de l'imperatiu s'ha mantingut en espanyol, mentre que en català i en provençal ha estat substituïda per l'imperatiu:

-ad	-au	-atz
-id	-iu	-etz
-ed	-eu	-etz

[...]. La coincidència d'indicatiu i imperatiu en plural no és tan sols gal·loromànica, ans es dona també en italià i el romanès, mentre que el retoromànic, el sard, l'espanyol i el portuguès distingeixen ambdues formes.

Quatre anys després de l'aparició de *Das Katalanische*, obra que malgrat no declarar ni de bon tros que el català fos una llengua independent de l'occità, sí que li conferia una certa categoria entre els romanistes (Calaforra i Castellano 1998: 67-70), aparegué «la primera gramàtica descriptiva sistemàtica del català literari» («die erste systematische beschreibende Grammatik der katalanischen Schriftsprache», Huber 1929: v) d'un autor alemany: *Katalanische Grammatik* de Joseph Huber, un deixeble de Meyer-Lübke, publicada a Heidelberg a la Carl Winters' Universitätsbuchhandlung. El contrast s'hi fa sobretot amb l'alemany —veg. exemples a les pàgines 36, 85, 95, 96, 129, 142,... Sense explicitar el contrast entre el sistema prepositiu del català en el camp nominal enfront de la declinació alemanya, Huber (1929: 35) dreça una taula de declinacions catalanes i alemanyes:

<i>el cas</i>	der Fall	<i>els casos</i>	die Fälle
<i>del cas</i>	des Falles	<i>dels casos</i>	der Fälle
<i>al cas</i>	dem Falle	<i>als casos</i>	den Fällen
<i>el cas</i>	den Fall	<i>els casos</i>	die Fälle

Això que ací pot resultar sorprenent, no ho és pas quan es tracta dels pronoms febles, on Huber esmenta com cal la declinació catalana —«die unbetonten persönlichen Fürwörter haben nur Dativ— und Akkusativ-Formen» [els pronoms personals

àtons només tenen formes de datiu i acusatiu] (Huber 1929: 105)—, una manera estimulant i correcta de presentar uns fets, i que solen obviar moltes gramàtiques del català. Encara que bastant de passada, aquesta gramàtica té exemples del català en contrast amb diverses llengües romàniques, també entre català literari i col·loquial (Huber 1929: 123):

In der Umgangssprache wird statt *del qual* usw. auch einfach *que* verwendet, der den Relativsatz einleitet: *La sala que els balcons donen al carrer* [En el llenguatge col·loquial en comptes de *del qual* es fa servir *que*, que introdueix la frase de relatiu],

i amb una certa insistència sobre el francès en la part dedicada a la fonètica: «**e**. Wie offenes *e* in franz. *mère*, deutsch *Bär*» [**e**. Com *e* oberta en el franc. *mère*, alemany *Bär*] (Huber 1929: 6).

En els primers anys del segle sovintegen les traduccions de novel·les per part d'Eberhard Vogel, com ja he dit, i de poesia (Johannes Fastenrath, Clara Commer, Rudolf Grossmann...). Aquesta prometedora activitat s'estronca gairebé del tot poc després de la primera guerra mundial (Robles i Sabater 2005: 221-222).

4. DE 1950 FINS A L'ACTUALITAT

Per raons prou conegudes (Quintana 1986: LIII-LIV; Robles i Sabater 2005: 221-222) s'havia interromput gairebé del tot la catalanística a Alemanya, i no reprendria per a la temàtica ací tractada fins a la publicació l'any 1971 del llibre de Brigitte Schlieben-Lange *Okzitanische und katalanische Verbprobleme*, la primera obra, pel que he vist, d'autor alemany, que tracta explícitament de gramàtica contrastiva del català amb una altra llengua, i que continuant una llarga tradició de la romanística germànica, resulta ser l'occitana. D'aleshores ençà han aparegut una trentena d'obres, entre llibres i articles d'autors alemanys que s'ocupen explícitament o implícitament de gramàtica contrastiva del català i altres llengües, bàsicament, com ja es perfilava en els treballs dels períodes anteriors, les romàniques —sobretot castellà i occità— i l'alemanya. Hi ha, però, dues excepcions en els anys de la immediata postguerra.

El 1950 Heinrich Bihler escriu la seva tesi *Die Stellung des Katalanischen zum Provenzalischen und Kastilischen. Statistische Analyse katalanischer Texte aus Mittelalter und Neuzeit* [La posició del català en relació amb el provençal i el castellà. Anàlisi estadis-

tica a partir de textos catalans de l'Edat Mitjana i la Moderna] que no publicarà, però fins cinquanta anys més tard. Partint de sis breus textos catalans, uns de medievals i uns altres de moderns, Bihler en fa una acurada comparació, mot per mot, amb el castellà i l'occità, i documenta profusament —com no podia ser altrament— que el català és una llengua gal·loromànica. Com en el cas de *Das Katalanische*, en l'anàlisi fonamentalment comparatística, s'hi troben molts detalls contrastius: són constants en la fonètica, si bé predomina ací, i de bon tros, l'interès de l'autor per la història de la llengua. Se'n troben també en altres camps, a la morfologia amb molta insistència en la declinació bicasual de l'occità medieval i que manca en les altres dues llengües (Bihler 2001: 86):

264. akat. *los* —aprov. *li* —akast. *los* (K) Die katalanische Form entspricht der kastilischen. In beiden Sprachen liegt die Einkasus-Obliquus Form *illós* zugrunde, im Provençalischen dagegen, dem Zweikasussystem entsprechend, der Nominativus bzw. Rectus *illi* [La forma catalana correspon a la castellana. Ambdues llengües es basen en la forma monocasual obliqua *illós*, mentre que el provençal, d'acord amb el sistema bicasual, ho fa en el nominatiu o recte *illi*.],

més exemples a les pp. 147, 149, 157, 169. S'hi esmenta el perfet perifràstic (pp. 174, 192), un tema que reapareix sovint en autors posteriors, i els possessius (p. 218), les preposicions (p. 47), la negació (p. 54) i en tractar del català i l'occità *gens* (Bihler 2001: 56) escriu:

Das Kastilische kennt dieses zur Verstärkung der Negation, also als Füllwort dienende Substantiv, nicht, wie es überhaupt Abstrakta zur nachdrücklichen Bezeichnung der Negation sehr selten verwendet; dagegen sind Konkreta wie *figa, fava, grano, mijo* etc. in dieser «männlichen» Sprache häufiger [El castellà no coneix per a subratllar la negació aquest substantiu, que fa de mot expletiu, i en general emprà molt rarament els abstractes per a reforçar la negació; i en contraposició són força freqüents, en aquesta llengua «viril», mots com *figa, fava, grano, mijo*, etc.].

Bihler fa algunes referències a la formació de mots (p. 217) i fins i tot dóna exemples contrastius etnopoètics a la p. 275. El contrast, ben d'acord amb el títol, és aclaparadorament amb l'occità i el castellà, però prou sovint amb la resta de llengües tant iberoromàniques com gal·loromàniques i també amb les variants del català; només ocasionalment ho fa amb les altres llengües romàniques (p. 52).

El treball de Günther Haensch *Las hablas de la Alta Ribagorza (Pirineo Aragonés)*, publicat a Saragossa l'any 1960 i reeditat el 2003, és bàsicament de dialectologia i geografia lingüística. Tanmateix s'hi poden espigolar algunes consideracions contrastives entre el català i l'aragonès ribagorçans o internes del català mateix.

A finals de la dècada del seixanta es formen alguns cercles de catalanística als Països Alemanys: a Tübingen a l'entorn d'Eugenio Coseriu i Antoni Pous i a Basilea amb Germà Colon. Del primer sorgiran els treballs de Brigitte Schlieben-Lange i Jens Lüdtke, del segon els de Michael Metzeltin i Rolf Eberenz. Més endavant la catalanística s'estendrà per tots els Països Alemanys.

El 1971 es publica el llibre, com abans he indicat, *Okzitanische und Katalanische Verbprobleme* d'Schlieben-Lange, on per primera vegada el tractament contrastiu dels fets és immediat i no subsidiari com en les obres anteriors. Hi té especial desplegament l'estudi de la perífrasi «*anar* + infinitiu» amb diferents categories aspectuals tant del català com de l'occità en el període medieval, categories aspectuals que l'occità segueix mantenint actualment en alguns territoris, mentre que el català, i també en alguns punts el bearnès, les ha plenament gramaticalitzades (Schlieben-Lange 1971: 165 i ss.). Per a l'anàlisi dels temps sobrecomposos l'autora introdueix el criteri de la «*tertiäre Perspektive*» [perspectiva terciària] (1971: 137). En els temps sobrecomposos indica (1971: 137) que:

das Präsens wird als ausgedehnt aufgefaßt, das vergangene Geschehnisse aufgrund einer irgendwie näher bestimmte Zugehörigkeit einschließt [el present es concep com una extensió, com incloent fets passats a partir d'una pertinença d'alguna manera més determinada].

El parlant occità segons la perspectiva es decidirà per *ai cantat* o *ai agut cantat*. El parlant català no té, en general, altra opció que *he cantat*, si bé en català septentrional i en alguns punts d'Osona els temps sobrecomposos són possibles: «*He hagut vist neu al maig, Quan he hagut vist les sardanes aquest matí, he tornat a casa de seguida*» (Schlieben-Lange 1971: 152), uns fets que les gramàtiques catalanes no solen indicar.

En relació amb l'occità han aparegut tres títols més. Això sí amb una orientació més historicotipològica que no pas contrastiva. Per al període medieval hi ha els treballs de Metzeltin (1974), i Halder, del qual només en conec la ressenya (Berkenbusch 1993: 230-232). Els anys 1970 i 1977 es reedita, augmentada, la ja esmentada monografia sobre el gascó de Gerhard Rohlfs.⁴

Sobre el perfet perifràstic en contrast amb altres llengües, i no només romàniques, hi ha tres articles publicats. Theodor Berchem tracta aquest aspecte, i també d'altres en el camp verbal, sense insistir gaire en el català (Berchem 1973). Steinkrüger compara

4. ROHLFS, G. (1977³), *Le Gascon. Études de philologie pyrénéenne*, Tübingen, Niemeyer.

el perfet perifràstic amb moltes altres llengües (Steinkrüger 1997), i Hans-Ingo Radatz observa el contrast entre el perifràstic i la perífrasi «*anar + a + infinitiu*» en castellà, català i francès (Radatz 2003: 61-75). Sis treballs més tracten temes majoritàriament de morfosintaxi: a partir de la traducció castellana del *Tirant*, Rolf Eberenz compara els diferents usos del que ell anomena *perfecto simple* (*vi*) i *perfecto compuesto* (*he visto*) en castellà i català, amb una breu menció del portuguès (Eberenz 1977: 518). Amb la metodologia de la gramàtica generativa, Guido Mensching descriu les construccions d'infinitiu amb subjecte explícit del català en contrast amb les altres llengües romàniques (Mensching 1999). Endruschat estudia breument les preposicions catalanes en contrast amb altres llengües romàniques i n'observa amb molt de detall el cas de la preposició «amb» (Endruschat 2001). Birte Uhlig, en col·laboració amb el valencià Adolf Piquer, treballa sobre els marcadors discursius en alemany i català i la seva incidència en la traductologia (Uhlig 2001). El llibre de Heike van Lawick ofereix una anàlisi detallada de les motivacions que hi ha darrere la fraseologia de l'alemany i diverses llengües romàniques, entre les quals el català, a partir d'un text de Brecht, i és al mateix temps un esplèndid manual de fraseologia (van Lawick 2006). Tot i tenir una orientació decididament tipològica, cal esmentar els treballs de Karl-Hermann Körner, on el català sol tenir-hi presència (Körner 1987).

Jens Lüdtke ha dedicat un constant interès a la formació de mots en català i en contrast amb altres llengües romàniques i l'alemany. Des del seu primerenc *Prädikative Nominalisierung mit Suffixen im Französischen, Katalanischen und Spanischen* del 1978, fins al recent manual de formació de mots en romànic (Lüdtke 2005), passant pel capítol sobre formació de mots de la seva introducció al català (Lüdtke 1984: 104-113), el tema és recurrent en la seva obra.

En el lèxic hi ha diversos treballs, no sempre decididament contrastius, però sí que tracten d'una manera o una altra aqueixa temàtica. Del 1972 és l'obra d'Ingo Nagel sobre els mots «ximple» i «boig» en castellà, comparant-los amb altres llengües romàniques, en especial el català i el portuguès (Nagel 1972). L'extens i precís treball d'Stephan Koppelberg sobre els mots patrimonials del català té una orientació històrica, però no deixa d'oferir molts aspectes contrastius entre el català i les altres llengües romàniques (Koppelberg 1998). Per a l'estudi contrastiu del lèxic català i l'alemany és important l'aparició dels diccionaris alemany-català (Batlle 1981) i català-alemany (Batlle 1991) del català Lluís C. Batlle en col·laboració amb els alemanys Günther Haensch, Tilbert Stegmann i Gabriele Woith, amb molt més de material que el diccionari de

Vogel. En la redacció del diccionari català-alemany, la contribució de Gabriele Woith ha estat decisiva. Han aparegut, a més, dos vocabularis de Hans-Ingo Radatz, un referit a tot el domini (Radatz 1992) i un altre al mallorquí (Radatz 1998).

Hi ha diverses gramàtiques catalanes d'autors catalans, dues d'elles relativament breus (Lüdtke 1984; Röntgen 1987), i una de ben extensa (Brumme 1997), totes les quals contenen moltes indicacions contrastives del català amb l'alemany i, de vegades també d'aquella llengua amb la resta de romàniques. Els diferents volums de la sèrie anomenada *Els set sedassos. Aprendre a llegir les llengües romàniques simultàniament* de l'editorial EuroCom té molta informació contrastiva, de tot caire, del català amb les altres llengües romàniques (Klein 2003). Una presentació cartogràfica de fets semblants es troba a la *Romanische Sprachgeographie* de Gerhard Rohlfs (1971).

Amb l'aparició de l'antologia de Johannes Hösl i Antoni Pous *Katalanische Lyrik im zwanzigsten Jahrhundert: Eine Anthologie* l'any 1970 reprèn l'activitat traductora del català a l'alemany, interrompuda pràcticament des de la primera postguerra, i ateny a hores d'ara una certa normalitat.

ARTUR QUINTANA I FONT
Institut d'Estudis Catalans

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BATLLE, L., G. HAENSCH & T. STEGMANN (1981) *Diccionari alemany-català*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- BATLLE, L., G. HAENSCH, T. STEGMANN & G. WOITH (1991) *Diccionari català-alemany. Katalanisch-deutsches Wörterbuch*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- BERCHEM, T. (1973) *Studien zum Funktionswandel bei Auxiliarien und Semi-Auxiliarien in den romanischen Sprachen. Morphologisch-syntaktische Untersuchungen über gehen, haben, sein*, Tübingen, Niemeyer.
- BERKENBUSCH, G. (1993) «Frank Halder, *Das Verhältnis Okzitanisch-Katalanisch in den "Homilies d'Organyà": ein Beitrag zur "Romania Pyrenaica Continua" des Mittelalters*, Bonn, 1991», *Zeitschrift für Katalanistik*, 6, pp. 230-232.
- BIHLER, H. (2001) *Die Stellung des Katalanischen zum Provençalischen und Kastilischen. Statistische Analyse katalanischer Texte aus Mittelalter und Neuzeit*, Frankfurt, Domus Editoria Europaea.

- CALAFORRA I CASTELLANO, G. (1998) *Wilhelm Meyer-Lübke i Das Katalanische. Introducció i traducció*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- DIEFENBACH, L. (1831) *Ueber die jetzigen romanischen Schriftsprachen, die spanische, portugiesische, rhätoromanische (in der Schweiz), französische, italiänische und dakoromanische (in mehreren Ländern des östlichen Europä's) mit Vorbermerkungen über Entstehung, Verwandschaft u.s.w. dieses Sprachstammes*, Leipzig, Ricker.
- DIEZ, F. C. (1882) *Grammatik der romanischen Sprachen*, Bonn, Weber.
- EBERENZ, R. (1977) «Zur Entwicklung der Opposition *perfecto simple* vs. *Perfecto compuesto* im Spanischen und Katalanischen der Renaissance», *Zeitschrift für romanische Philologie*, 93, pp. 518-527.
- ENDRUSCHAT, A. (2001) «Die katalanische Präposition *amb* — Fuktion und Gebrauch im Vergleich mit anderen romanische Sprachen», dins C. Pusch i E. Centellas i Oller (eds.), *Katalanisch in Geschichte und Gegenwart. Sprachwissenschaftliche Beiträge. Estudis de lingüística*, Tübingen, Stauffenburg, pp. 127-141.
- HUBER, J. (1929) *Katalanische Grammatik*, Heidelberg, Carl Winter.
- KOPPELBERG, S. (1998) *Untersuchungen zum lateinischen Erbwortschatz des Katalanischen. Aspekte der Klassifizierung und Differenzierung im Verhältnis zu Gallo- und Hispanoromania*, Münster, Nodus.
- KÖRNER, K. (1987) *Korrelative Sprachtypologie. Die zwei Typen romanischer Syntax*, Stuttgart, Steiner.
- VAN LAWICK, H. (2006) *Metàfora, fraseologia i traducció. Aplicació als somatismes en una obra de Bertolt Brecht*, Aquisgrà, Shaker.
- LÜDTKE, J. (1994) *Katalanisch. Eine einführende Sprachbeschreibung*, Munic, Hueber.
- (2005) *Romanische Wortbildung. Inhaltlich — diachronisch — synchronisch*, Tübingen, Stauffenburg.
- MENSCHING, G. (1999) «Infinitivkonstruktionen mit explizitem Subjekt im Katalanischen», dins R. Kailuweit i H. Radatz (eds.), *Katalanisch: Sprachwissenschaft und Sprachkultur, Akten des 14. Deutschen Katalanistentag im Rahmen von ,Romania I'. Jena, 28.9.-2.10. 1997*, Frankfurt, Vervuert, pp. 191-217.
- METZELTIN, M. (1974) *Die Sprache der ältesten Fassungen der Libre de Amich e Amat. Untersuchungen zur kontrastiven Graphetik, Phonetik und Morphologie des Katalanischen und des Provenzalischen*, Berna/Frankfurt, Lang.
- NAGEL, I. (1972) *Die Bezeichnung für «dumm» und «verrückt» im Spanischen unter Entsprechungen in anderen romanischen Sprache, insbesondere im Katalanischen und Portugiesischen*, Tübingen, Niemeyer.

- QUINTANA, A. (1986) «Les quatre literatures de l'Estat Espanyol en traducció alemanya», dins *El llibre alemany : eina de diàleg cultural amb Catalunya. El libro alemán: instrumento de diálogo cultural con Cataluña*, Frankfurt, Börsenverein des deutschen Buchhandels.
- PANYELLA, V., ed. (2002) *Vocabulari Català-Alemany imprès a Perpinyà per Joan Rosembach el 1502*, Barcelona, Biblioteca de Catalunya / Institut Ramon Llull.
- RADATZ, H. (1992) *Katalanisch für Globetrotter —für Katalonien, València und die Balearen*, Bielefeld, Rump.
- (1998) *Mallorquinisch Wort für Wort*, Bielefeld, Rump.
- (2003) «La perífrasis <VADO + infinitivo> en castellano, francés y catalán: por la misma senda — pero a paso distinto», dins C. Pusch i A. Wesch (eds.), *Verbal-periphrasen in den (ibero)-romanischen Sprachen. Perífrasis verbals en les llengües (ibero)-romàniques. Perífrasis verbales en las lenguas (ibero)-románicas*, Hamburg, Buske, pp. 61-75.
- ROBLES I SABATER, F. (2005) «Les traduccions alemanyes de literatura catalana», *Zeitschrift für Katalanistik*, 18, pp. 215-229.
- ROHLFS, G. (1977) *Le Gascon. Études de philologie pyrénéenne (Avec 3 cartes). Troisième édition augmentée*, Tübingen, Niemeyer.
- SCHLIEBEN-LANGE, B. (1971) *Okzitanische und katalanische Verbprobleme. Ein Beitrag zur funktionellen synchronischen Untersuchung des Verbalsystems der beiden Sprachen (Tempus und Aspekt)*, Tübingen, Niemeyer.
- STEINKRÜGER, P. (1999) «Das Katalanische perfekt perifràstic — ein ehemaliger Evidential?», dins R. Kailuweit i H. Radatz (eds.), *Katalanische Sprachwissenschaft und Sprachkultur. Akten des 14. Deutschen-Katalanistentag im Rahmen von Romania I. Jena, 28.9-10, 1997*, pp. 219-236, Frankfurt, Vervuert.
- UHLIG, B. & A. PIQUER (2001), «Sobre els marcadors discursius en el relat: una aproximació contrastiva català / alemany», dins C. Pusch i E. Centellas i Oller (eds.), *Katalanisch in Geschichte und Gegenwart. Sprachwissenschaftliche Beiträge. Estudis de lingüística*, Tübingen, Stauffenburg, pp. 181-192.
- VOGEL, E. (1886) *Neucatalanische Studien*, Münster / Paderborn, Schöningh.
- (1911) *Taschenwörterbuch der katalanischen und deutschen Sprache. Erster Teil: Katalanisch-Deutsch. Mit Angabe der Aussprache nach dem phonetischen System der Methode Toussaint-Langenscheidt. Diccionari portàtil de les llengües catalana y alemanya ab la pronunciació figurada segons el sistema fonètic Toussaint-Lan-*

genscheidt. Part primera català-alemany, Berlín-Schöneberg, Langenscheidtsche Verlagsbuchhandlung.

- (1916) *Taschenwörterbuch der katalanischen und deutschen Sprache. Zweiter Teil: Deutsch-Katalanisch. Mit Angabe der Aussprache nach dem phonetischen System der Methode Toussaint-Langenscheidt. Diccionari de les llengües catalana y alemanya ab la pronunciació figurada segons el sistema fonètic de Toussaint-Langenscheidt. Part segona Alemany-català, Berlín-Schöneberg, Langenscheidtsche Verlagsbuchhandlung.*

